

การบริหารจัดการเรียนการสอนธรรมศึกษาของโรงเรียนในอำเภอพนม
จังหวัดสุราษฎร์ธานี*

THE MANAGEMENT OF THE DHAMMASUKSA TEACHING AND LEARNING
IN SCHOOLS IN PHANOM DISTRICT, SURATTHANI PROVINCE

พระปลัดกฤษณา ขนติธมโม,

พระมหาสุนันท์ สุนนโท, สุภัทรชัย สีสะไบ

Phrapalad Kritsana Khantithammo,

Phramaha Sunan Sunandho, Suphattharachai Sisabai

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Corresponding Author E-mail: pichityoma@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1. ศึกษาระดับความคิดเห็นของครู 2. เปรียบเทียบความคิดเห็นของครู และ 3. ศึกษาปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะที่มีต่อการบริหารจัดการเรียนการสอนธรรมศึกษาของโรงเรียนในอำเภอพนม จังหวัดสุราษฎร์ธานี เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี คือ การวิจัยเชิงปริมาณ จากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 180 คน ซึ่งเป็นครูในอำเภอพนม จังหวัดสุราษฎร์ธานี เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติ ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สถิติอนุमान และในเชิงคุณภาพ ใช้การสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 10 รูปหรือคนวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า 1. ระดับความคิดเห็นของครู โดยรวมอยู่ในระดับมาก 2. ครูที่มีเพศ และอายุต่างกัน มีความคิดเห็นโดยรวม ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย ส่วนครูที่มีการศึกษา และตำแหน่งต่างกัน มีความคิดเห็นโดยรวม แตกต่างกัน จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัย 3. ปัญหา อุปสรรค คือ ขาดการประชุมร่วมเพื่อวางแผนการจัดการเรียนการสอนธรรมศึกษา บุคลากรไม่เพียงพอ ที่มีอยู่ก็ขาดความรู้ กระบวนการตรวจสอบไม่ชัดเจน ไม่นำข้อมูลการตรวจสอบไปปรับปรุงแก้ไข และข้อเสนอแนะ คือ ควรมีการศึกษาข้อมูลและประชุมวางแผนร่วมกัน อบรมครูผู้สอนให้มีทักษะ ความรู้ และประสบการณ์ ควรตรวจสอบอย่างต่อเนื่อง และนำผลการตรวจสอบไปปรับปรุงพัฒนา

คำสำคัญ: การบริหารจัดการ; การเรียนการสอน; ธรรมศึกษา

Abstract

Objectives of this research article were 1. To study the level of teachers' opinions, 2. To compare teachers' opinions, and 3. to study problems, obstacles, and suggestions towards the management of Dharma studies teaching of schools at Phanom District. Surat Thani Province The research was conducted by the mixed methods., The quantitative research, data were collected from a sample of 180 people who were teachers in Phanom District. Surat Thani Province The research instrument was a questionnaire. Data analysis using statistics including percentages, averages, standard deviations, inferential statistics. The qualitative aspects, data were collected by in-depth-interviewing 10 key informants and analyzed by content descriptive interpretation.

The results of the research were found that: 1. The level of teachers' opinions, by overall, was at a high level. 2. Teachers of different genders and ages, by overall, did not have different opinions, rejected the set hypothesis. As for teachers with different education level and different positions, by overall, did have different opinions, accepted the set hypothesis. 3. Problems and obstacles were the lack of a joint meeting to plan the teaching and learning of Dharma studies. Not enough personnel with knowledge. The verification process was not clear. The inspection data was not used for improvement. And the suggestion was that: There should be a study of information and a planning meeting together. To train teachers to have skills, knowledge, and experience. It should be checked continuously. and use the results of the inspection to improve and develop.

Keywords: Management; Teaching and Learning; Dhammasuksa

บทนำ

การจัดการเรียนการสอนของคณะสงฆ์ เกิดขึ้นตั้งแต่สมัยพุทธกาล ภายหลังจากที่พระพุทธองค์ทรงตรัสรู้ แล้วทรงแสดงธรรมจกัปปวัตตนสูตรโปรดปัญจวัคคีย์ ณ ป่าอิสิปตนมฤคทายวัน ใกล้เมืองพาราณสี ธรรมจักขุอันปราศจากธุลี ปราศจากมลทิน ได้เกิดแก่ท่านพระโกลนทัณฺเฑาะฐว่า สิ่งใดสิ่งหนึ่งมีความเกิดขึ้นเป็นธรรมดา สิ่งนั้นทั้งปวงมีความดับไป

เป็นธรรมดา (ขุ.ป.(ไทย) 31/30/484-488) ซึ่งต่อมาเมื่อพระพุทธศาสนาเข้ามาสู่ประเทศไทย คณะสงฆ์ไทยจึงได้มีการจัดการศึกษาพระพุทธศาสนาขึ้น โดยเริ่มจากหลักสูตรที่เป็นภาษาบาลี และมีการเรียนการสอนมาตามลำดับ เรียกว่า การศึกษาพระปริยัติธรรม 3 แผนก ได้แก่ 1. การศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกบาลี 2. การศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกธรรมสนามหลวง 3. การศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญ (สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี, 2562) ดังนั้น คณะสงฆ์จึงมีบทบาทสำคัญในการจัดการเรียนการสอนธรรมศึกษาให้ดีขึ้นมีประสิทธิภาพ โดยจะทำให้เยาวชนมีความรู้คู่คุณธรรม และสามารถนำมาพัฒนาตนเอง สังคม และประเทศได้ ซึ่งจะส่งผลให้ชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์มีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืนสืบไป

คณะสงฆ์อำเภอพนมได้ดำเนินการจัดการเรียนการสอนธรรมศึกษาทั้งในระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษา และอุดมศึกษา โดยได้จัดส่งพระสงฆ์ที่มีความรู้ความสามารถเข้าไปสอนตามโรงเรียนทุกปีการศึกษา ดังนั้น เพื่อให้การจัดการเรียนการสอนธรรมศึกษามีประสิทธิภาพและประสิทธิผลแก่ทุก ๆ ฝ่าย คณะสงฆ์อำเภอพนมจึงได้ดำเนินการติดตามประเมินผล มีการตั้งไลน์กลุ่มธรรมศึกษาประจำอำเภอ เพื่อติดต่อประสานงาน ติดตามประเมินผล และช่วยกันแก้ไขปัญหา และมีการประชุมพระสังฆาธิการทุกเดือนมาโดยตลอด จนถึงปัจจุบัน แต่ยังคงพบว่าการจัดการเรียนการสอนธรรมศึกษาในโรงเรียนยังมีปัญหาที่ยังไม่บรรลุตามวัตถุประสงค์ในด้านต่าง ๆ มากมาย

ด้วยเหตุผลและความสำคัญดังกล่าว ผู้วิจัยจึงต้องการศึกษาการบริหารจัดการเรียนการสอนธรรมศึกษาของโรงเรียนในอำเภอพนม จังหวัดสุราษฎร์ธานี เพื่อให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับการบริหารจัดการในการเรียนการสอน และข้อเสนอแนะต่าง ๆ อันจะเป็นประโยชน์และเป็นแนวทางในการนำไปปรับปรุงพัฒนาการจัดการเรียนการสอนของคณะสงฆ์อำเภอพนม จังหวัดสุราษฎร์ธานี ให้ประสบความสำเร็จมากยิ่งขึ้น ซึ่งจะเป็นปัจจัยสำคัญที่จะนำไปสู่การพัฒนาเยาวชน สังคม และประเทศชาติให้มีความเจริญ รุ่งเรือง ทั้งทางด้านวัตถุและด้านจิตใจ ทำให้ทุกคนในครอบครัว สังคม และประเทศชาติอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขสืบไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับความคิดเห็นของครูที่มีต่อการบริหารจัดการเรียนการสอนธรรมศึกษาของโรงเรียนในอำเภอพนม จังหวัดสุราษฎร์ธานี
2. เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของครูที่มีต่อการบริหารจัดการเรียนการสอนธรรมศึกษาของโรงเรียนในอำเภอพนม จังหวัดสุราษฎร์ธานี

3. เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะที่มีต่อการบริหารจัดการเรียนการสอนธรรมศึกษาของโรงเรียนในอำเภอนม จังหวัดสุราษฎร์ธานี

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบการวิจัย

การวิจัยเป็นแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) คือ การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research)

2. ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

2.1 ประชากร คือ ครูในอำเภอนม จังหวัดสุราษฎร์ธานี 328 คน (กลุ่มสารสนเทศ สนผ., 2566)

2.2 คำนวนตามสูตรของทาโร่ ยามาเน่ (คณาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2554) ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 180 คน

2.3 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) 10 รูปหรือคน ใช้การคัดเลือกแบบเจาะจง โดยคัดเลือกจากผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งหมด 5 กลุ่ม ได้แก่ พระสังฆาธิการ 2 รูป กลุ่มผู้บริหารและครูอาจารย์สถานศึกษา 2 คน นักวิชาการด้านการศึกษา 2 รูปหรือคน ผู้ปกครองนักเรียน 2 คน และหัวหน้าส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง 2 คน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 การวิจัยเชิงปริมาณ แบ่งเป็น 4 ส่วน คือ 1. ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม 2. องค์ประกอบของการจัดการเรียนการสอนธรรมศึกษามี 4 ด้าน 3. การบริหารจัดการเรียนการสอนธรรมศึกษามี 4 ด้าน และ 4. ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการบริหารจัดการเรียนการสอนธรรมศึกษา

3.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสัมภาษณ์เชิงลึกเกี่ยวกับการบริหารจัดการเรียนการสอนธรรมศึกษา 4 ด้าน คือ 1. ด้านการวางแผน 2. ด้านการปฏิบัติตามแผน 3. ด้านการตรวจสอบ และ 4. ด้านการแก้ไขปรับปรุง

4. การรวบรวมข้อมูล

4.1 เก็บข้อมูลด้วยการสำรวจจากการแจกแบบสอบถามโดยมีผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบแบบสอบถาม จึงนำไปทดลองแจก จำนวน 30 ชุด เมื่อได้ผลการหาความเชื่อมั่นของแบบสอบถามเรียบร้อยแล้ว จึงไปแจกให้กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยและทำการวิเคราะห์ต่อไป

4.2 เก็บข้อมูลโดยวิธีบันทึกเทป เขียนลงในแบบสัมภาษณ์และนำไปสังเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

5. การวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน แปลค่าทางสถิติโดยยึดเกณฑ์การให้คะแนน คือ 4.51-5.00 มากที่สุด 3.51-4.50 มาก 2.51-3.50 ปานกลาง 1.51-2.50 น้อย และ 1.00-1.50 น้อยที่สุด

5.2 วิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนา

ผลการวิจัย

1. ระดับความคิดเห็นของครูที่มีต่อองค์ประกอบของการเรียนการสอนธรรมศึกษาของโรงเรียนในอำเภอนม จังหวัดสุราษฎร์ธานี ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของครูที่มีต่อองค์ประกอบของการเรียนการสอนธรรมศึกษาของโรงเรียน โดยภาพรวม

องค์ประกอบของการเรียนการสอนธรรมศึกษาของโรงเรียน	ระดับความคิดเห็น		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. ด้านหลักสูตร	4.10	0.62	มาก
2. ด้านกิจกรรมการเรียนรู้	4.15	0.61	มาก
3. ด้านการจัดการเรียนการสอน	4.14	0.64	มาก
4. ด้านปัจจัยสนับสนุน	4.04	0.66	มาก
รวม	4.11	0.57	มาก

1.2 ระดับความคิดเห็นของครูที่มีต่อการบริหารจัดการเรียนการสอนธรรมศึกษาของโรงเรียนในอำเภอนม จังหวัดสุราษฎร์ธานี ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ =4.06, S.D.=0.55) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ลำดับแรก คือ ด้านการวางแผน ($\bar{X}$ =4.07, S.D.=0.65) รองลงมา คือ ด้านการแก้ไขปรับปรุง ($\bar{X}$ =4.06, S.D.=0.62) และสุดท้าย คือ ด้านการปฏิบัติตามแผน ($\bar{X}$ =4.04, S.D.=0.66)

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของครูที่มีต่อการบริหารจัดการเรียนการสอนธรรมศึกษาของโรงเรียนในอำเภอนม จังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยภาพรวม

การบริหารจัดการเรียนการสอนธรรมศึกษาของโรงเรียน ในอำเภอนม จังหวัด สุราษฎร์ธานี	ระดับความคิดเห็น		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. ด้านการวางแผน	4.07	0.65	มาก
2. ด้านการปฏิบัติตามแผน	4.04	0.66	มาก
3. ด้านการตรวจสอบ	4.06	0.59	มาก
4. ด้านการแก้ไขปรับปรุง	4.06	0.62	มาก
รวม	4.06	0.55	มาก

2. การเปรียบเทียบความคิดเห็นของครูที่มีต่อการบริหารจัดการเรียนการสอน
 ธรรมศึกษาของโรงเรียนในอำเภอพนม จังหวัดสุราษฎร์ธานี จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล
ตารางที่ 3 การเปรียบเทียบความคิดเห็นของครูที่มีต่อการบริหารจัดการเรียนการสอนธรรม
 ศึกษาของโรงเรียนในอำเภอพนม จังหวัดสุราษฎร์ธานี จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล
 ตามสมมติฐานที่ 1-4

สมมติฐาน	ตัวแปรทดสอบ	F/t	Sig.	ผลการทดสอบ	
				ยอมรับ	ปฏิเสธ
ที่ 1	เพศ	3.231	0.68		✓
ที่ 2	อายุ	1.848	0.14		✓
ที่ 3	การศึกษา	3.174*	0.04	✓	
ที่ 4	ตำแหน่ง	4.160*	0.01	✓	

จากตารางที่ 3 การเปรียบเทียบความคิดเห็นของครูที่มีต่อการบริหารจัดการเรียน
 การสอนธรรมศึกษาของโรงเรียนในอำเภอพนม จังหวัดสุราษฎร์ธานี จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล
 บุคคล สรุปได้ว่า ครูที่มีเพศต่างกัน และอายุต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการ
 เรียนการสอนธรรมศึกษาของโรงเรียนในอำเภอพนม จังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยภาพรวม
 ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย

ส่วนครูที่มีการศึกษาต่างกัน และตำแหน่งต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการ
 เรียนการสอนธรรมศึกษาของโรงเรียนในอำเภอพนม จังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยภาพรวม
 แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัย

3. การศึกษาปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะต่อการบริหารจัดการเรียนการสอน
 ธรรมศึกษาของโรงเรียนในอำเภอพนม จังหวัดสุราษฎร์ธานี

ปัญหาและอุปสรรค ด้านการวางแผน คือ ขาดการประชุมร่วมเพื่อวางแผน
 การจัดการเรียนการสอน ไม่มีการกำหนดนโยบาย และแนวทางการปฏิบัติร่วมกัน ด้านการ
 ปฏิบัติตามแผน คือ พระสอนและบุคลากรขาดทักษะ ความรู้ และประสบการณ์ บุคลากร
 ไม่เพียงพอต่อความต้องการ ขาดแคลนงบประมาณ ด้านการตรวจสอบ คือ กระบวนการ
 ตรวจสอบไม่ชัดเจนหรือไม่ได้ตามมาตรฐาน ด้านการแก้ไขปรับปรุง คือ ไม่มีเก็บข้อมูล และ
 ศึกษาปัญหาอุปสรรค และแนวทางแก้ปัญหายังจริงจัง

ข้อเสนอแนะ ด้านการวางแผน คือ ควรศึกษาข้อมูล นำมาวิเคราะห์ และประชุม
 ร่วมกันทุกฝ่ายเพื่อวางแผนการจัดการเรียนการสอน ด้านการปฏิบัติตามแผน คือ ควรมีการ
 จัดอบรมฝึกฝนทักษะความรู้ประสบการณ์แก่พระสอนและบุคลากรที่เกี่ยวข้อง
 ด้านการตรวจสอบ คือ ควรมีการสำรวจและตรวจสอบการเรียนการสอนอย่างต่อเนื่อง
 ด้านการแก้ไขปรับปรุง คือ ควรมีขั้นตอนการแก้ไขปรับปรุงที่ชัดเจน นำข้อมูลไปตรวจสอบ
 ใช้เพื่อพัฒนาทักษะการสอนของพระสอนและบุคลากรให้มีประสิทธิภาพ

อภิปรายผลการวิจัย

1. ระดับความคิดเห็นของครูที่มีต่อการบริหารจัดการเรียนการสอนธรรมศึกษาของโรงเรียนในอำเภอพนม จังหวัดสุราษฎร์ธานี

1.1 องค์ประกอบของการบริหารจัดการเรียนการสอนธรรมศึกษาของโรงเรียนในอำเภอพนม จังหวัดสุราษฎร์ธานี ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.11$, $S.D.=0.62$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน ทั้งนี้เพราะว่าหลักสูตรที่ใช้สอนมีทั้งภาคทฤษฎีและปฏิบัติครบถ้วนสมบูรณ์ พระอาจารย์มีการนำนักเรียนสู่การปฏิบัติ เช่น การฝึกสมาธิ ไหว้พระสวดมนต์ เจริญจิตตภาวนา เป็นต้น การจัดการเรียนการสอนธรรมศึกษา ทำให้นักเรียนสามารถเรียนรู้วิชาการ และสอบผ่านธรรมศึกษาได้ และสิ่งแวดล้อม บรรยากาศ และอาคารสถานที่มีความเหมาะสมและเพียงพอต่อจำนวนนักเรียน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพระสงฆ์ จันทวนโณ (2561) ได้วิจัยเรื่อง การบริหารจัดการวัดให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ในชุมชน ของคณะสงฆ์อำเภอยังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ผลการวิจัยพบว่า การบริหารจัดการวัดให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ในชุมชน ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก และรายด้าน พบว่า มาก 3 ด้าน โดยอภิปรายว่า ด้านกิจกรรมการเรียนรู้ วัดมีการจัดกิจกรรมบรรยายภาพเกี่ยวกับบรรณคดีพุทธประวัติ มหาชาติชาดก มีการจัดกิจกรรมเกี่ยวกับธรรมะ หรือเทปธรรมะ ซีดีรอม วีดีโอเทปธรรมะเพื่อเผยแพร่แก่เด็กนักเรียนและประชาชน อยู่ในระดับมากเหมือนกัน

1.2 การบริหารจัดการเรียนการสอนธรรมศึกษาของโรงเรียนในอำเภอพนม จังหวัดสุราษฎร์ธานี ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.06$, $S.D.=0.55$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน ทั้งนี้เพราะว่า คณะสงฆ์มีการวางแผนการเรียนการสอน ขั้นตอน วิธีการและขอบข่ายการสอนอย่างเป็นระบบและเหมาะสม บุคลากรมีการปฏิบัติงานตามวิธีการและขั้นตอนอย่างถูกต้องตามแผนงานที่วางไว้ บุคลากรควรมีการรายงานผลการปฏิบัติตามระเบียบขั้นตอนอย่างถูกต้อง และคณะสงฆ์มีกระบวนการแก้ไขปรับปรุง และจัดทำแผนการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนอย่างเป็นระบบ สอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหาวิทย์ วชิรญาณโณ (2561) ได้วิจัยเรื่อง การบริหารจัดการของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอบ้านค่าย จังหวัดพิจิตร ผลการวิจัยพบว่า การบริหารจัดการของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยอภิปรายว่า ด้านการวางแผนพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน กำหนดการสอนหลักสูตรในการเรียนการสอนในรายวิชาพระพุทธศาสนา อยู่ในระดับมากเหมือนกัน และด้านการปฏิบัติ พระสอนศีลธรรมได้ปฏิบัติตามกรอบการสอนหลักสูตรในการเรียนการสอน อยู่ในระดับมากเหมือนกัน

2. การเปรียบเทียบความคิดเห็นของครูที่มีต่อการบริหารจัดการเรียนการสอน ธรรมศึกษาของโรงเรียนในอำเภอพนม จังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

2.1 ครูที่มีเพศต่างกัน และอายุต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการเรียนการสอนธรรมศึกษาของโรงเรียนในอำเภอพนม จังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยภาพรวม ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้ แสดงให้เห็นว่า เพศ และอายุของผู้ตอบแบบสอบถามต่างกัน ไม่มีผลที่แตกต่างกัน ในการแสดงความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการเรียนการสอนธรรมศึกษาของโรงเรียนในอำเภอพนม จังหวัดสุราษฎร์ธานี ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของกิจสดายุทธ์ สังขทอง (2562) ได้วิจัยเรื่อง การเปรียบเทียบพฤติกรรมด้านคุณธรรม จริยธรรม ก่อนและหลังการเรียนการสอนธรรมศึกษา ผลการวิจัยพบว่า ผลการเปรียบเทียบพฤติกรรมด้านคุณธรรมจริยธรรม ของนักศึกษาระดับปริญญาตรี ที่เรียนธรรมศึกษา จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า นักศึกษาที่มีอายุ และภูมิลำเนา ต่างกัน มีพฤติกรรมด้านคุณธรรม จริยธรรม ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้

2.2 ครูที่มีการศึกษาต่างกัน และตำแหน่งต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการเรียนการสอนธรรมศึกษาของโรงเรียนในอำเภอพนม จังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยภาพรวม แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้ แสดงให้เห็นว่า การศึกษา และตำแหน่งของผู้ตอบแบบสอบถามต่างกัน มีผลที่แตกต่างกัน ในการแสดงความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการเรียนการสอนธรรมศึกษาของโรงเรียนในอำเภอพนม จังหวัดสุราษฎร์ธานี ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพระครูสมุทรดิฐภูมิ จิระธมโม (2561) ได้วิจัยเรื่อง สภาพการจัดการศึกษาธรรมศึกษาในอำเภอพุนพิน จังหวัดสุราษฎร์ธานี ผลการวิจัยพบว่า ผลการเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อสภาพการจัดการศึกษาธรรมศึกษาในอำเภอพุนพิน จังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า นักเรียนที่มีอายุ และวุฒิทางการศึกษาสามัญต่างกัน มีความคิดเห็นต่อสภาพการจัดการศึกษาธรรมศึกษาในอำเภอพุนพิน จังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยรวมแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้

3. ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะต่อการบริหารจัดการเรียนการสอนธรรมศึกษาของโรงเรียนในอำเภอพนม จังหวัดสุราษฎร์ธานี

3.1 ปัญหาอุปสรรค คือ คณะสงฆ์ขาดการประชุมร่วมเพื่อวางแผนการจัดการเรียนการสอนธรรมศึกษา บุคลากรไม่เพียงพอ ที่มีอยู่ก็ขาดความรู้ กระบวนการตรวจสอบไม่ชัดเจน ไม่นำข้อมูลการตรวจสอบไปปรับปรุงแก้ไข ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหาวิทยา วชิรญาณ (2561) ได้วิจัยเรื่อง การบริหารจัดการของพระสอนศีลธรรม ในโรงเรียน อำเภอบัณฑลื้อ จังหวัดพิจิตร ผลการวิจัยพบว่า สภาพปัญหาอุปสรรค คือ

บุคลากรขาดความรู้ ความเข้าใจในการจัดทำหลักสูตร ไม่มีความรู้ความเข้าใจในการประเมินผลตามสภาพจริง

3.2 ข้อเสนอแนะ คือ ควรมีการศึกษาข้อมูลและประชุมวางแผนร่วมกัน อบรมครูผู้สอนให้มีทักษะ ความรู้ และประสบการณ์ ควรตรวจสอบอย่างต่อเนื่อง และนำผลการตรวจสอบไปปรับปรุงพัฒนา สอดคล้องกับงานวิจัยของพระครูสมุห์ดิฐภูมิ จิระธมโม (2561) ได้วิจัยเรื่อง สภาพการจัดการศึกษาธรรมศึกษาในอำเภอพนมพิณ จังหวัดสุราษฎร์ธานี ผลการวิจัยพบว่า แนวทางในการจัดการศึกษาธรรมศึกษา คือ ควรจัดหาวิทยากรมาให้ความรู้ด้านการใช้สื่อการเรียนการสอนสมัยใหม่แก่พระสอนศีลธรรม ควรร่วมกันสร้างเกณฑ์ในการวัดและประเมินผลให้สอดคล้องกับเกณฑ์ที่ทางโรงเรียนใช้อยู่ ควรใช้วิธีการวัดผลที่หลากหลาย และเหมาะสมกับระดับความรู้และช่วงวัยของนักเรียน

องค์ความรู้จากการวิจัย

จากการศึกษา ผู้วิจัยได้องค์ความรู้จากการวิจัย ดังนี้

1. องค์ประกอบของการจัดการเรียนการสอนธรรมศึกษาของโรงเรียน

1.1 ด้านหลักสูตรการบริหารจัดการเรียนการสอนธรรมศึกษามีความสำคัญในการสร้างการเรียนรู้ที่เหมาะสมและมีคุณค่าสำหรับนักเรียน โดยหลักสูตรที่ใช้ควรมีองค์ประกอบที่เหมาะสมเพื่อสนับสนุนการเรียนรู้อย่างเต็มที่ ซึ่งองค์ประกอบหลัก ๆ ที่ควรมี คือ หลักสูตรที่ใช้สอนมีทั้งภาคทฤษฎีและปฏิบัติครบถ้วนสมบูรณ์ หลักสูตรที่ใช้สามารถยืดหยุ่นและประยุกต์ใช้กับวิชาอื่นได้ และหลักสูตรที่ใช้สอนมีความเหมาะสม เข้าใจง่าย ไม่น่าเบื่อ

1.2 ด้านกิจกรรมการเรียนรู้ การจัดการเรียนการสอนธรรมศึกษามีความสำคัญในการสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ของนักเรียนที่เชื่อมโยงกับคุณธรรมจริยธรรม ซึ่งส่งผลให้นักเรียนได้รับความเข้าใจและความรู้ที่ลึกซึ้งในเรื่องต่าง ๆ เกี่ยวกับพระพุทธศาสนาได้ดีขึ้น ดังนั้น จึงควรมีองค์ประกอบที่มีในการจัดการเรียนการสอนธรรมศึกษา คือ พระอาจารย์มีการนำนักเรียนสู่การปฏิบัติ เช่น การฝึกสมาธิ ไหว้พระสวดมนต์ เจริญจิตตภาวนา เป็นต้น กิจกรรมที่ใช้สัมพันธ์กับเนื้อหาวิชา นำมาถอดบทเรียนได้ และมีกิจกรรมการเรียนการสอน เช่น กิจกรรมกลุ่ม การร้องเพลงธรรมะ เกมส์ เป็นต้น ที่น่าสนใจ สนุก และได้ข้อคิด

1.3 ด้านการจัดการเรียนการสอน คณะสงฆ์มีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาทักษะของนักเรียน ที่ส่งผลให้นักเรียนมีบุคลิกภาพที่ดี มีความเป็นผู้นำ และมีความรับผิดชอบในชีวิตประจำวันและในสังคม สามารถนำไปใช้ในชีวิตรอย่างยั่งยืน ดังนั้น การจัดการเรียนการสอนธรรมศึกษาที่ดีจึงควรมีลักษณะ คือ ทำให้นักเรียนสามารถเรียนรู้

วิชาการ และสอบผ่านธรรมศึกษาได้ ทำให้สามารถนำไปประยุกต์ใช้ และปรับตัวอยู่ร่วมกับสังคมได้ และการจัดการเรียนการสอนของคณะสงฆ์ ทำให้สามารถปรับเปลี่ยนพฤติกรรมในเชิงบวก และพัฒนาตนเองได้

1.4 ด้านปัจจัยสนับสนุน การจัดการเรียนการสอนธรรมศึกษาควรมีปัจจัยสนับสนุนหลักที่เชื่อมโยงกันอย่างสมดุลและทันสมัย เพื่อสร้างสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่เหมาะสมและเต็มທີ່สำหรับนักเรียน ดังนั้น ปัจจัยสำคัญที่ทุกฝ่ายควรสนับสนุนในการจัดการเรียนการสอนธรรมศึกษา คือ สิ่งแวดล้อม บรรยากาศ และอาคารสถานที่ที่มีความเหมาะสมและเพียงพอต่อจำนวนนักเรียน สื่อการสอน วัสดุอุปกรณ์ และสิ่งอำนวยความสะดวกเพียงพอ ทันสมัย และมีความเหมาะสม และงบประมาณและการให้การสนับสนุนจากทุกภาคส่วนเพียงพอ

2. การบริหารจัดการเรียนการสอนธรรมศึกษาของโรงเรียนในอำเภอพนม จังหวัดสุราษฎร์ธานี

2.1 ด้านการวางแผน เป็นการบริหารจัดการเรียนการสอนธรรมศึกษาของโรงเรียนสามารถทำได้โดยการตระหนักถึงความสำคัญของแผนการเรียนการสอนที่มีระบบและเป็นระเบียบ โดยมีขั้นตอนและวิธีการที่เหมาะสมต่อบริบทของโรงเรียนและนักเรียน ดังนั้น ขั้นตอนหลักที่สามารถนำมาใช้ในการวางแผนการบริหารจัดการเรียนการสอนธรรมศึกษา คือ คณะสงฆ์มีการวางแผนการเรียนการสอน ขั้นตอน วิธีการและขอบข่ายการสอนอย่างเป็นระบบและเหมาะสม มีการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ วัตถุประสงค์และเป้าหมายไว้อย่างชัดเจน และคณะสงฆ์มีการวางแผนการพัฒนาการศึกษาไว้ล่วงหน้า

2.2 ด้านการปฏิบัติตามแผน เป็นการจัดการเรียนการสอนธรรมศึกษาในโรงเรียนมีความสำคัญในการช่วยให้การศึกษามีคุณภาพและสอดคล้องกับเป้าหมายของโรงเรียน ดังนั้น วิธีการที่บุคลากรและคณะสงฆ์สามารถปฏิบัติตามแผนการจัดการเรียนการสอนธรรมศึกษาได้อย่างถูกต้อง คือ บุคลากรมีการปฏิบัติงานตามวิธีการและขั้นตอนอย่างถูกต้องตามแผนงานที่วางไว้ คณะสงฆ์มีการจัดโครงสร้าง แผนงาน และภาระหน้าที่งาน และคณะสงฆ์มีการคัดเลือก และวางบุคลากรให้เหมาะกับงาน

2.3 ด้านการตรวจสอบ เป็นขั้นตอนสำคัญในการบริหารจัดการเรียนการสอนธรรมศึกษา เนื่องจากจะช่วยให้ทุกฝ่ายมีความมั่นใจได้ว่าการจัดการเรียนการสอนมีการดำเนินการอย่างถูกต้องและเป็นไปตามแผนที่กำหนดไว้ ทำให้สามารถพัฒนาและปรับปรุงคุณภาพผู้เรียนได้อย่างเหมาะสมในอนาคต ดังนั้น บุคลากรควรมีการรายงานผลการปฏิบัติงานตามระเบียบขั้นตอนอย่างถูกต้อง คณะสงฆ์มีการตรวจสอบการปฏิบัติงานของบุคลากรเป็นประจำ และมีการติดตามประเมินผลการปฏิบัติงานให้เป็นไปตามแผนงานที่วางไว้

2.4 ด้านการแก้ไขปรับปรุง เป็นการบริหารจัดการเรียนการสอนธรรมดา ศึกษาในโรงเรียน ด้านการแก้ไขปรับปรุง ต้องมีขั้นตอนและวิธีการที่สำคัญที่ช่วยให้มีการ ปรับปรุงและพัฒนาอย่างต่อเนื่องได้ ดังนั้น คณะสงฆ์จึงควรมีกระบวนการแก้ไขปรับปรุง และ จัดทำแผนการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนอย่างเป็นระบบ มีการแก้ไขข้อบกพร่อง ปรับปรุงระบบ และปรับเปลี่ยนโยกย้ายตำแหน่งงาน เพื่อให้การบริหารจัดการดียิ่งขึ้น และมีการเก็บข้อมูล สอบถามความคิดเห็นบุคคลที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำไปสู่กระบวนการแก้ไข ปรับปรุงการเรียนการสอน ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ควรมีนโยบายด้านบริหารการศึกษา เพื่อวิเคราะห์ข้อมูลของผู้เรียนให้เข้าถึงปัญหาและวางแผนการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนธรรมศึกษา
2. ควรมีการกำหนดนโยบายและข้อปฏิบัติให้ชัดเจนตามมาตรฐานสากล และมีนโยบายการตรวจสอบและปรับปรุงระบบการจัดการเรียนการสอนธรรมศึกษาให้มีประสิทธิภาพ
3. ควรมีนโยบายด้านการพัฒนาการศึกษา เพื่อพัฒนาศักยภาพของพระสอนปริยัติธรรม แผนกธรรม และผู้เรียนให้มีความรู้ ทักษะ และประสบการณ์ในการจัดการเรียนการสอนธรรมศึกษา

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายควรร่วมกันจัดตั้งคณะกรรมการบริหารการศึกษา เพื่อร่วมกันแก้ไขปัญหาและพัฒนาพัฒนาการจัดการเรียนการสอนธรรมศึกษา
2. ควรมีการจัดโครงสร้างองค์กรและแผนงานที่เหมาะสม การคัดเลือกและวางบุคลากรให้เหมาะสมกับงาน และมีการจัดตั้งคณะกรรมการตรวจสอบและรายงานผลให้ทราบโดยทั่วกัน
3. ควรจัดอบรมฝึกฝนและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ บุคลากรร่วมกันกับหน่วยงานอื่น เพื่อพัฒนาศักยภาพผู้สอนและบุคลากรให้มีความรู้ ทักษะ ประสบการณ์

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษารูปแบบการเรียนรู้แบบบูรณาการโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของพระสอนปริยัติธรรม แผนกธรรม จังหวัดสุราษฎร์ธานี
2. ควรศึกษาการพัฒนาารูปแบบการจัดการเรียนการสอนธรรมศึกษาในโรงเรียน จังหวัดสุราษฎร์ธานี
3. ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาศักยภาพของพระสอนปริยัติธรรม แผนกธรรม จังหวัดสุราษฎร์ธานี

เอกสารอ้างอิง

กลุ่มสารสนเทศ สนพ. (2566). ข้อมูลนักเรียน ปีการศึกษา 2566. สืบค้น 21 กรกฎาคม 2566, จาก <https://data.bopp-obec.info/emis>

- กิจสดายุทธ์ สังข์ทอง. (2562). การเปรียบเทียบพฤติกรรมด้านคุณธรรม จริยธรรม ก่อนและหลังการเรียนการสอนธรรมศึกษา. *วารสารสหศาสตร์ศรีปทุม ชลบุรี*, 5(3), 55-65.
- คณาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2554). *สถิติเบื้องต้นและการวิจัย : Basic Statistics and Research*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระครูสมุห์ดิฐภูมิ จิระมโฆ (2561). *สภาพการจัดการศึกษาธรรมศึกษา ในอำเภอพนพิสน จังหวัดสุราษฎร์ธานี* (สารนิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาวิทยา วชิรญาณ (2561). *การบริหารจัดการของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอทับคล้อ จังหวัดพิจิตร* (สารนิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระสง่า จันทวนโณ (2561). *การบริหารจัดการวัดให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ในชุมชน ของ คณะสงฆ์อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา* (สารนิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี. (2562). *พระราชบัญญัติการศึกษาพระปริยัติธรรม พ.ศ. 2562*. สืบค้น 21 กรกฎาคม 2566, จาก <https://shorturl.asia/eCXF9>